

Burgerman en arbeider... beide even aandachtig. Een tekening van een Duits soldaat.

Oorlogsaffiches 1914-1918 ...

De aanloop tot de herdenkingsgolf van 'honderd jaar Eerste Wereldoorlog' is op gang gekomen. De groeiende aandacht voor deze turbulente periode uit ons verleden leidde al tot een hele reeks van publicaties en er komt nog heel wat meer. Hoe dichterbij we 2014 naderen, hoe meer er ook zal gemikt worden op tentoonstellingen. Dat archieven en bibliotheken op alle bestuurlijke niveaus zullen aangesproken worden, lijkt

geen twijfel. Het is een gelegenheid om hun betekenis als bewaarinstellingen aan te tonen.

Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van een type van documenten dat bij uitstek geschikt is om in te zetten voor tentoonstellingen en als illustratiemateriaal: de oorlogsaffiches. Ze waren immers het belangrijkste middel voor de overheden om de bevolking in te lichten. Het medium werd dan ook veel intensiever gebruikt dan in vredetijd. Precies dat aspect maakt oorlogsaffiches zo interessant.

Dr. Luc Vandeweyer
Algemeen Rijksarchief
www.arch.be
luc.vandeweyer@arch.be

Het kanaal naar de bevolking toe

Sinds de veralgemening van de boekdrukkunst en de productie van goedkoop papier vormen 'muurkranten' of affiches een door de overheid algemeen gebruikt middel om de bevolking in te lichten. De gemeenten stonden in voor het aanplakken. Ze werden op vaste plaatsen uitgehangen zoals op pleinen, bij kerken en aan het gemeentehuis zelf. De mensen troeften daar samen. Dat had het voordeel dat ze konden worden voorgelezen en becommentarieerd ten behoeve van de analfabete medeburger.

Hoe nuttig de affiche wel was, bleek vooral in spannende tijden. Die braken aan op de eerste dag van de mobilisatie op 31 juli 1914. Enkele dagen later volgde de Duitse invasie. Daardoor werd de verantwoordelijkheid van de overheden plots veel omvangrijker. Alles moest worden gedaan om het onheil niet nog groter te maken en mensenlevens te sparen. De bevolking werd overspoeld met waarschuwingen en mededelingen. Ook wanneer de Duitsers een regio veroverden, bleef dit duren want ook zij gebruikten de affiche om de bevolking duidelijk te maken waaraan ze zich had te houden. Toen de bezetting een zaak van lange

adem werd, moesten de affiches de boodschappen overbrengen die pasten bij een tot in de details georganiseerde uitbuitingseconomie die slechts werd begrensd door de noodzaak massale sterfte door hongersnood te voorkomen. Alle aspecten van het economisch leven en de hulpverlening werden in regels en maatregelen gegoten. Dat ging van het opvorderen van brandnetelstengels en pompoenpitten tot het bevorderen van de konijnenkweek en vastgestelde prijzen voor alle voedingswaren. De affiche was het enige medium waarvan werd verwacht dat het 'iedereen' zou bereiken. De pastoors kregen de opdracht om de inhoud van de affiches nog eens mondeling van op de preekstoel te laten horen.

De boodschap moest daarom begrijpbaar zijn. Ze werd dus in relatief simpele termen gesteld en de tekst was bijzonder direct. Dit zal ons – honderd jaar later – helpen. Affiches zijn daardoor immers een zeer geschikt middel vanuit educatief standpunt. Het komt er per slot van rekening bij een tentoonstelling op aan 'iedereen' duidelijk te maken wat over- en betovergrootouders tijdens deze oorlogsjaren hebben doorgemaakt. Om dat te doen, is niets zo handig

als de richtlijnen en bedreigingen voorschotelen die het dagelijkse leven van deze mensen hebben bepaald.

Een spiegel van het dagelijkse leven

Het leven in de oorlogstijd van '14-'18 valt voor jongere mensen grotendeels buiten het bevattingsvermogen. Niets is immers zo verschillend van een welvaartmaatschappij als een jarenlange, totale oorlog waar letterlijk alles werd ingezet ten bate van de oorlogsinspanning en de overleving. De overheden traden dan ook zeer autoritair op. Affiches zijn daarvoor een zeer voorname bron. Bovendien is aanvulling en evocatie mogelijk via fragmenten uit dagboeken en brieven, via foto's en dergelijke meer.

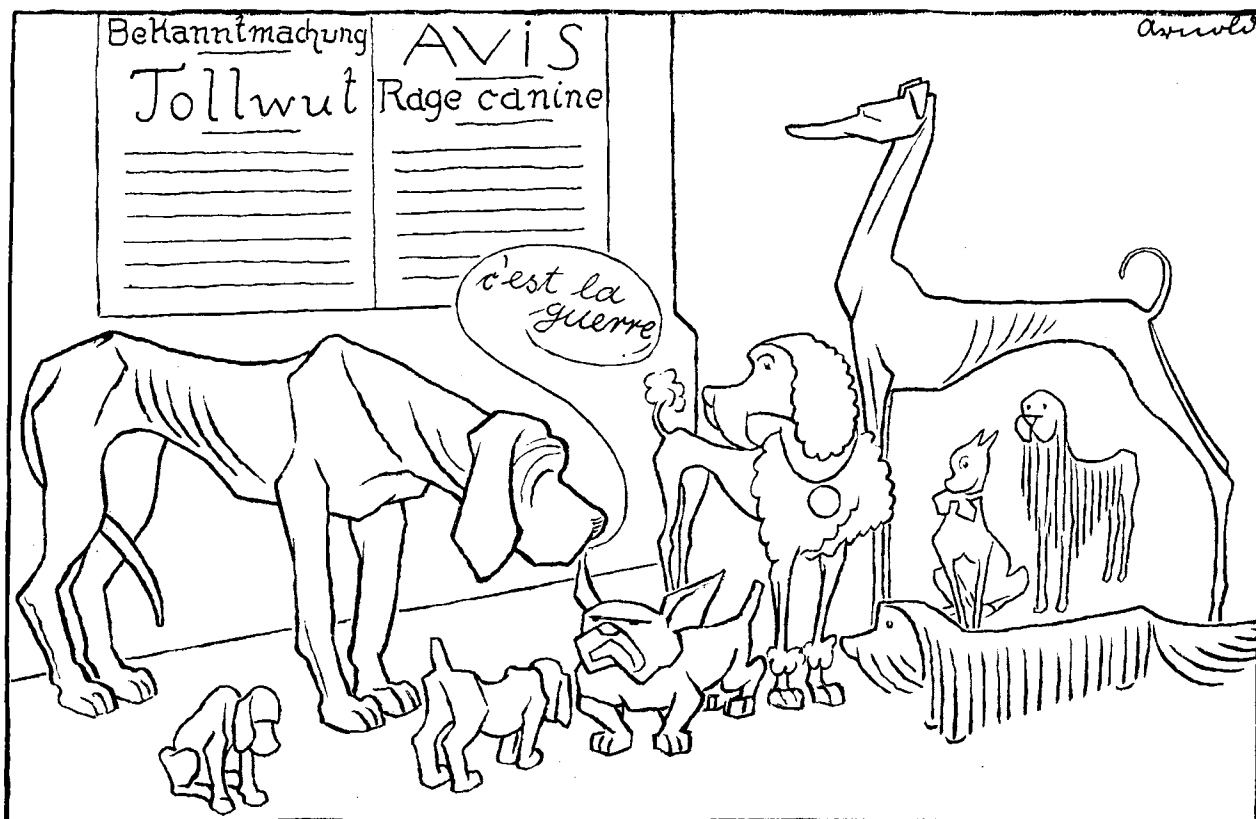
Laat ons honden als voorbeeld nemen. Het zijn dieren waar de bezoekers affiniteiten mee hebben, wat dan weer de nieuwsgierigheid en het inlevingsvermogen bevordert. Destijds dienden honden voor een veel bredere waaier van doeleinden dan nu en hadden ze een veel grotere economische betekenis. Vóór de oorlog werden ze algemeen gebruikt als trekdieren voor karretjes en droegen ze daarvoor bij tot de kleinschalige economische bedrijvigheid op dorps- en wijkniveau. Er werd in België zelfs een speciaal hondenras gekweekt voor dit doel.

Het Belgische leger zette ze in als trekdieren voor de machinegeweerafdelingen want ze waren minder duur dan

paarden. Tijdens de oorlog zaten deze militaire honden uiteraard allemaal achter de IJzer, voor zover ze de operaties hadden overleefd. Tijdens de jarenlange stellingenoorlog nam het aantal honden in het operatiegebied sterk toe. Veel soldaten of groepjes soldaten hielden honden met het argument dat ze de rattenplag hielpen indijken. Of de dieren dienden als mascotte of als waakhond.

In het bezette land werden ze verder gebruikt als trekdier. Meer zelfs dan tevoren omdat het paardenbestand door de voortdurende opeisingen drastisch werd uitgedund. Via het traditionele archiefmateriaal krijgen we slechts moeizaam zicht op de relaties tussen deze huisdieren, de bevolking en de bezetter. De mondelinge bronnen zijn ondertussen helaas opgedroogd. De Duitse dwangmaatregelen werden naar de bevolking toe opgelegd via de affiches. Wat valt daaruit in kort bestek te destilleren inzake honden?

- Een van de eerste Duitse affiches over dit onderwerp verbood de burgers om plaats te nemen op een door honden getrokken kar. De bezetter was immers vast van plan de Belgen discipline en *Kultur* bij te brengen.
- Wie een hond had, moest van de bezetter taks betalen. Het gevolg hiervan was dat veel 'nutteloze' gezelschapshonden door hun eigenaars werden gedood om die belasting te ontlopen. Voor de bezetter had dit het voordeel dat er op voedsel kon bespaard worden. Honden waren immers mee-etters en droegen dus bij tot de voedselschaarste.

Een Duitse soldaattekenaar maakte er zich vrolijk over dat zelfs de honden er alle belang bij hadden kennis te nemen van de affiches.

- Uitzondering op de taks werd gemaakt voor honden die 'nuttig' waren. Daartoe behoorden dieren die als trek-hond dienden en waakhonden. Die laatste categorie was overigens heel erg nodig omdat ze de sterk toegenomen diefstallenplaag hielpen beperken.
- Honden waren nuttig maar ook gevaarlijk, want ze verspreidden hondsdolheid. De dodelijke besmetting stak de kop weer op tijdens de oorlogsjaren. Om de overdracht via beten te voorkomen, werd het dragen van de muilband verplicht gesteld. Loslopende dieren zonder muilband werden door de soldaten van de bezetter gedood. Dat was overigens ook zo in het Belgische leger achter de IJzer, want daar leefde dezelfde vrees voor deze ziekte.
- Honden met meer dan 40 cm schofthoogte werden in 1917-1918 door de bezetter opgeëist om als trekhond dienst te doen in het Duitse leger. Het reservoir aan paarden was immers vrijwel uitgeput. Exemplaren van daarvoor geschikte rassen, zoals Mechelse herders, werden opgeleid tot Polizeihund. Kadavers van dode huisdieren moesten ingeleverd worden bij door de bezetter opgerichte vilbeluiken zodat ze konden verwerkt worden. Een deel van het vlees diende als voer voor de honden in Duitse dienst, de zogenaamde *Kriegshunde*.

Deze korte opsomming maakt duidelijk dat de affiches die dit alles verordenden, een deur openen naar tal van aspecten van deze bewogen jaren. Veel daarvan is vrijwel niet te achterhalen via de traditionele bronnen. Maar wel via de affiches! Ze vormen dus een essentiële bron die bovendien deze feiten visueel aanschouwelijk maken. Ook over fenomenen waar we niets over hebben, tenzij archiefstukken en wetteksten, maar die zijn taai en niet erg toegankelijk voor bezoekers van een tentoonstelling.

Zo kunnen tal van aspecten van het dagelijkse leven geëvoerd worden. Maar dan moeten de affiches wel beschikbaar zijn.

Waar ze zoeken?

In de archieven en bibliotheken van dit land berusten vele duizenden affiches uit de oorlogsperiode. Verscheidene stadsarchieven in Vlaanderen kunnen er prat op gaan dat ze een volledige of vrijwel volledige verzameling bezitten van wat destijds aan hun muren werd gespijkerd. Dit toont aan dat deze documenten destijds zorgvuldig werden gearhiveerd. De tijdgenoten in de gemeentehuizen waren zich heel goed bewust van de documentaire waarde van deze documenten. Bovendien vormden de affiches een bewijs voor de hardheid van de Duitse politiek die zij als burgemeester, als schepene en als ambtenaren hadden moeten uitvoeren. Soms deed het stadsbestuur zelfs de moeite ze in boekvorm uit te geven¹.

Ook op 'nationaal' niveau werd destijds verzameld. Het Algemeen Rijksarchief te Brussel is de erfgenaam van de 'Commission des Archives de la Guerre' die kort na de Eerste Wereldoorlog van de regering de opdracht kreeg om zoveel mogelijk archief en documentatie in brede zin te verzamelen over de oorlogstijd en zijn nasleep. Er kwam een omvangrijke stroom van giften en overdrachten van allerlei aard op gang, zowel van overheden als van private personen.

Het binnenstromende materiaal werd naar zijn aard gegroepeerd in drie types:

- De **archieffbestanden**. Zij bevatten originele en unieke documenten. Deze verzameling groeide in de loop der tijd verder aan en omvat nu ongeveer 400 aparte bestanden waarvan het grootste deel geïnventariseerd en toegankelijk is. Archiefdocumenten kunnen opgevraagd worden in de leeszaal. Ze kunnen desgewenst ook uitgeleend worden met het oog op tentoonstellingen.
- De **oorlogsbibliotheek** omvat ongeveer 27.000 boeken, brochures, pamfletten, nieuwsbladen, dichtbundels, proza en tijdschriften uit de oorlogstijd en meteen daarna. Deze collectie werd bibliografisch beschreven en de catalogus is beschikbaar op de website www.arch.be. In deze verzameling zijn uitgaven te vinden met een grote documentaire waarde, ook voor tentoonstellingen met eerder lokale ambities.
- De **affiches** vormen het derde grote luik in de verzameling. Ze kwamen van hetzelfde brede palet aan schenkers. Het gaat in totaal om zo'n 7000 verschillende affiches. De affiches werden destijds opgerold, in bruin papier verpakt en daarna gestapeld. Elk pak kreeg een nummer. Door de geringe kwaliteit van het oorlogspapier zijn ze echter aan verval onderhevig. Omdat ze verzameld werden in oorlogsomstandigheden waren vele affiches trouwens al beschadigd en vervuild vooraleer ze in het archief terechtkwamen.

De collectie is beschreven op steekkaarten. Ze maken gericht zoeken op plaats en op onderwerp mogelijk. Deze steekkaarten zijn waarschijnlijk onvolledig en bovendien niet gedigitaliseerd. De affiche zelf opdiepen is niet eenvoudig door de staat van bewaring en door het feit dat er op de steekkaart slechts verwezen wordt naar het paknummer. De affiches kregen geen individueel nummer. Het is dus zoeken op hoop van zege. Het valt uiteraard te hopen dat de affiches via een herverpakking, individuele nummering en gedigitaliseerde toegang, binnen enkele jaren toegankelijk worden gemaakt.

Bepaalde gemeenten zijn oververtegenwoordigd in dit bestand. Het gaat dan om gemeenten die destijds gehoor gaven aan de oproep om documentatie over de oorlogsjaren aan de 'Archives de la Guerre' te schenken. Het ligt voor de hand dat deze gemeenten over het algemeen dubbels naar Brussel lieten voeren. Vermoedelijk berusten

de belangrijkste en meest complete verzamelingen nog altijd in de archieven op gemeentelijk niveau. Nadeel is dat deze verzamelingen slechts een lokaal of regionaal bereik hebben omdat de affiches getekend werden door de burgermeester of de bevelhebber van de plaatselijke *Kommandantur*. Dat betekent uiteraard een zekere belemmering voor hun gebruik buiten de eigen regio of gemeente. Bezoekers aan een tentoonstelling worden nu eenmaal sterker aangesproken door wat dicht bij huis is gebeurd.

Deze afficheverzameling is echter lang niet de enige die het rijksarchief en andere wetenschappelijke instellingen kunnen bieden.

De speciale gevallen

Een bijzonder geval wordt gevormd door de toenmalige collaboratie van Vlaams-nationalisten die de Duitse kant kozen. Die optie borg de belofte in zich de nieuwe elite van een 'autonoom' Vlaanderen te mogen vormen. De beweging kreeg de naam "activisme" en haar leidend orgaan was de zogenaamde 'Raad van Vlaanderen'. In dat lichaam zaten de belangrijkste activisten en het was een vergadering met 'parlementaire' ambities, wetgeving inbegrepen. Al had de bezetter te allen tijde het laatste woord.

Vanaf de lente van 1917 profileerde deze beweging zich sterker omdat ze aanhang moest winnen. Dat kon gebeuren door de Vlaamse bevolking te overtuigen met brochures, pamfletjes, kranten, weekbladen en meetings. Maar ook via affiches. Des te meer omdat de aankondiging van meetings en semi-culturele voorstellingen met anti-Belgische boodschap ondermeer gebeurde via affiches. Deze propagandistische inspanning werd gefinancierd door de bezetter die hiervoor een deel van de belastingopbrengsten bestemde. Ter verantwoording van de uitgave werden de initiatiefnemers verplicht twee exemplaren van de affiche aan het hoofdbureau van de propaganda, meerbepaald de daaronder ressorterende 'Dienst Volksvergaderingen' in Brussel, te bezorgen. Door deze dienst werd een bestand gevormd met deze affiches en andere verantwoordingsstukken en met de briefwisseling aangaande de activiteit. Deze dossiers maken deel uit van het Archief van de Raad van Vlaanderen. Het is geklasseerd op naam van de gemeente, het kanton, of eventueel het arrondissement als de activistische aanwezigheid in de regio gering was.

Dit archiefbestand met zijn rijke afficheverzameling is des te belangrijker omdat dergelijke affiches slechts heel sporadisch in andere bestanden en instellingen werden bewaard. Het gevolg daarvan is dat we de mogelijkheid hebben om ook de activiteit van de collaboratie in bezet Vlaanderen via affiches te tonen. Het Archief van de Raad van Vlaanderen biedt overigens nog tal van andere documenten die bruikbaar zijn in een dergelijk opzet. Het Archief wordt tot op dossierniveau geïnventariseerd. De affiches werden

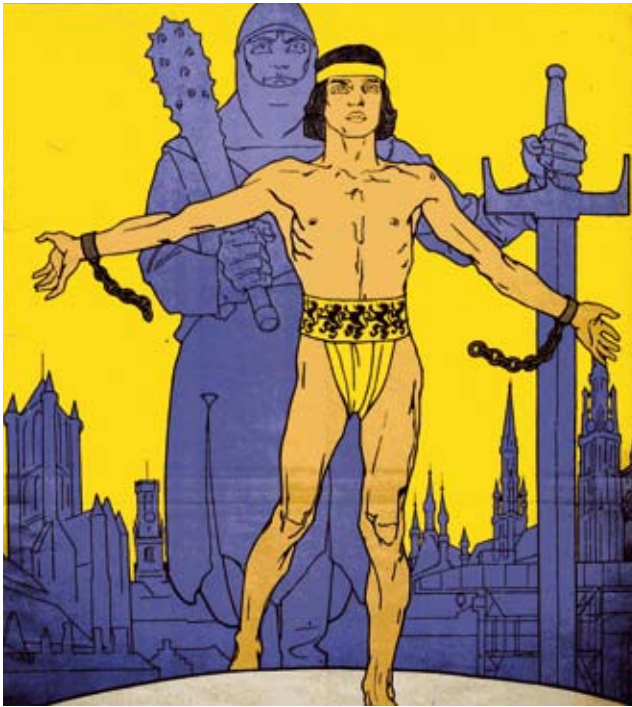
bijna een eeuw lang in opgeplooid staat bewaard. Voor ze gebruikt kunnen worden als illustratiemateriaal of voor tentoonstellingen, zullen ze gevlakt, gereinigd en eventueel verstevigd moeten worden.

Het vrije België achter de IJzer vormt al evenzeer een speciaal geval. Het bestond uit verscheidene tientallen gemeenten. Er was nog een burgerlijke administratie actief, bestaande uit de provinciegouverneur, bijgestaan door arrondissementscommissarissen. Zij voerden de regeringspolitiek uit. De militaire gouverneur, generaal Andringa, zorgde voor de communicatie met de militaire overheden. Die waren Belgisch in het noorden en Frans en vooral Brits in het zuiden van deze strook.

Het Rijksarchief te Brugge bewaart de archieven die door deze administratie met hoofdzetel in De Panne werden aangelegd. Het archiefbestand kreeg de naam 'De Panne. Onbezet België 1914-1918'. Daarin zitten ook zogenaamde 'plakbrieven'. Het gaat om affiches die werden uitgevaardigd door zowel de burgerlijke als de militaire overheden; inbegrepen de Franse en Britse legers. Er wordt aangegeven uit welk jaar ze stammen en over welke onderwerpen ze handelen. Dit Archief biedt daarnaast tal van documenten die de bredere context van het dagelijkse leven in het vrije België evoceren².

Generaal Andringa verantwoordde zijn beleid ook ten aanzien van zijn rechtstreekse chef, de Minister van Oorlog. Hij stuurde daarbij vaak affiches mee als bewijsmateriaal. Ze zijn te vinden in dossiers van dit ministerie in de massa militair Archief die enkele jaren geleden uit Moskou naar het Koninklijk Legermuseum werd overgebracht. Deze affiches opzoeken is daardoor niet eenvoudig. Maar als het de bedoeling is ook naar inhoudelijke gegevens op zoek te gaan in de dossiers, zullen ze opduiken als 'bijvangst'. In de leeszaal van het Documentatiecentrum zijn digitale steekkaarten beschikbaar die de inhoud van de dossiers beschrijven. Er kan gezocht worden door zoektermen in te geven die een verband hebben met het leven van de burgers in de regio.

Het Koninklijk Legermuseum beschikt daarnaast ook over een eigen afficheverzameling. Deze verzameling is het resultaat van tal van schenkingen en aankopen waardoor ze een erg diverse samenstelling heeft. Daardoor zijn er ook tal van buitenlandse affiches te vinden. Deze affiches werden gefotografeerd en ze zijn in de leeszaal in een inventaris beschikbaar met afbeelding. Een speciaal geval wordt gevormd door affiches die een verband hebben met de Belgische vluchtelingen in het buitenland, in neutrale en in geallieerde landen. Affiches uit de diaspora worden tevens in de verzameling van het Algemeen Rijksarchief bewaard. Daar werden ze apart gecatalogeerd. Ze worden gedrukt op papier van hogere kwaliteit en zijn vaak kleurrijk.

Een affiche met dit beeld werd door de activisten gebruikt in 1918 om de Vlaamse 'ontvoogding' te symboliseren.

Inventarisatie, restauratie, ontlening

Omdat de oorlogsaffiches meestal werden gedrukt op minderwaardig papier is restauratie of minstens een conditionering aangewezen. Bovendien moeten ze ingekaderd worden als ze bestemd zijn voor een tentoonstelling. Het gaat dus om een investering en daar is geld voor nodig. Moet elke affiche per definitie een dergelijke behandeling krijgen? Ik denk van niet. Sommige affiches zijn nog in goede staat en vergen minder arbeidsuren en materieel. Andere affiches zijn stellig op vele tientallen exemplaren beschikbaar in het land. In dat geval kan overwogen worden om enkel de beste exemplaren te behouden. Er zal telkens per affiche moeten beslist worden welke behandeling aangewezen is. Feit is dat ons daarbij ook de langere termijn voor ogen moet staan. Na de herdenking blijven zij immers hun bewaarfunctie behouden. Conditionering, gevlat en in zuurvrije omslagen, is absoluut het minimum.

Voor een bruikbare inventaris dienen volgende gegevens beschikbaar te zijn:

1. Korte omschrijving van de boodschap (vb. 'Opleggen van een vaste aardappelprijs'),
2. De voor de affiche verantwoordelijke overheid. Want dit geeft een idee van het geografisch bereik van de affiche. Voor de burgerlijke autoriteiten kan het gaan om gemeente, provincie, nationaal. Voor de bezetter: het Generaal-Gouvernement, het Etappegebied, de zone van de marine, de plaatselijke Kommandantur. En daarnaast het vrije België of bij de vluchtelingen in de diaspora.

3. Datum van uitgave.
4. De afmetingen.
5. De eventuele beschadigingen en bijzondere materiële kenmerken.
6. Betreft het een geïllustreerde affiche? Met indien mogelijk de ontwerper ervan.

Cultuur is in dit federale land aan de gemeenschappen toegewezen. De nationale wetenschappelijke instellingen - zoals het Rijksarchief en het Legermuseum - horen onder wetenschapsbeleid en dus tot de bevoegdheden van de federale staat. Ze hebben een zogenaamd 'bi-cultureel' karakter. Er moet dus samengewerkt worden.

Het beleid van de Vlaamse regering zoals vastgelegd in de 'Beleidsnota Toerisme 2004-2009' schoof de slagvelden in West-Vlaanderen al uitdrukkelijk naar voren als een aantrekkingspool en als onderdeel van het sociaal-economische impulsplan voor Vlaanderen. In de beleidsbrieven Toerisme van 30 november 2006 en 29 oktober 2007 werd een actieplan aangekondigd ter voorbereiding van de komende herdenking van de oorlog. De vorige Vlaamse regering bekeek de mogelijkheden vanuit een sterk economisch gekleurde invalshoek: toeristen lokken. In het Vlaamse parlement wees volksvertegenwoordiger Johan Verstreken terecht op het feit dat heel Vlaanderen met deze oorlog te maken kreeg en dat initiatieven over heel de deelstaat ondersteuning verdienen³.

De minder goede staat van bewaring en gebrekkige ontsluiting van de oorlogsaffiches in het Algemeen Rijksarchief haalden eind 2008 de media. Vooral de ministers Chris Peeters en Bert Anciaux, met bevoegdheid over de beleidsdomeinen toerisme en cultuur, kregen daarna vragen over dit oorlogserfgoed. Kon Vlaanderen daarbij initiatieven nemen? Minister Anciaux liet blijken dat hij er voorstander van was om een zo intensief mogelijk ontsluitingscampagne op touw te zetten⁴. Overleg tussen het Vlaamse beleidsniveau en de diverse nationale bewaarinstellingen was er tot dusver echter niet. Anciaux zag vooral heil in initiatief op gemeentelijk niveau en dan in het bijzonder de gemeenten waarmee een cultureel erfgoedconvenant was afgesloten. Daar horen overigens ook de Brusselse gemeenten bij aangezien Vlaanderen met de Vlaamse gemeenschapscommissie een dergelijk convenant heeft afgesloten. Het in bruikleen geven van affiches door een nationale wetenschappelijke instelling is overigens perfect mogelijk. Omdat restauratiekosten in rekening worden gebracht vooraleer een ontlening voor een tentoonstelling werkelijkheid kan worden, kan 'Vlaams' geld op die manier nuttig worden ingezet ten bate van deze verzamelingen op het federale niveau.

Vooral volksvertegenwoordiger Dirk de Kort ging door op het onderwerp⁵. Minister-president Kris Peeters liet weten dat hij snel met een voorstel naar zijn regering zou trekken en dat hij het federaal niveau er bij wilde betrekken, ondermeer met het oog op de ontsluiting en restauratie van de oorlogsaffiches.

Besluit

Om de slotzin van het antwoord van de Minister-president te citeren: "Ik zal uw terechte zorg voor de muurkranten meenemen en het overleg met de federale instanties opstarten." Gelet op het feit dat Peeters ondertussen zichzelf heeft opgevolgd als minister-president en de Vlaamse regering wil doorgaan op de ingeslagen weg, wat betreft de herdenking van de Eerste Wereldoorlog, moet het mogelijk zijn de inventarisatie en bewaring van dit oorlogserfgoed een stevige duw in de goede richting te geven. Dat daarbij de attractiviteit van deze documenten, dus hun bruikbaarheid voor tentoonstellingen bestemd voor het brede publiek, de hefboom vormt, is duidelijk.

Noten

1. Een voorbeeld daarvan is: *Verzameling der officiële bekendmakingen tijdens den oorlog in Gent en omgeving : Ledeberg, St-Amandsberg, Gendbrugge = Recueil des affiches officielles publiées pendant la guerre à Gand et dans l'agglomération gantoise : Ledeberg, St-Amandsberg, Gendbrugge = Sammlung der offiziellen Bekanntmachungen während des Krieges in Gent und Umgegend : Ledeberg, St-Amandsberg, Gendbrugge. 6 volumes door stad Gent uitgegeven.*
2. Bakker C., *Archief de Panne. Onbezet België 1914-1918*, Rijksarchief te Brugge. Toegangen in beperkte oplage nr. 86, Brussel 1992. Zie vooral inventarisnummer 9.
3. *Vlaams Parlement, Stuk 2143. Johan Verstreken zijn voorstel van 'Resolutie betreffende het Vlaamse beleid voor een levende herinnering aan de Eerste Wereldoorlog', op de zitting van 4 maart 2009.*
4. *Vlaams Parlement, handelingen. Op de Commissievergadering voor Cultuur, Jeugd, Sport en media, 8 januari 2009.*
5. *Vlaams Parlement, handelingen. Commissie voor Buitenlands beleid, Europese aangelegenheden, internationale samenwerking en toerisme, 27 januari 2009, p. 10-11.*

SAMENVATTING

België werd in 1914 grotendeels bezet door het Duitse invasieleger. Gedurende vier jaar volgde er een harde bezetting. Om de burgerbevolking in te lichten, bevelen te geven, te waarschuwen of te bedreigen werden duizenden boodschappen op affiches gezet. Ze gingen over alle aspecten van het dagelijkse leven. Affiches zijn dus bruikbaar om dit dagelijkse leven te evoceren op tentoonstellingen en als illustraties. Het is nodig een campagne op touw te zetten om ze te inventariseren en te restaureren.

ABSTRACT

Belgium was a victim of a German invasion in 1914. For four years, the German army occupied nearly the whole country. All the present armies and civil authorities used posters to give thousands of orders and warnings to the people, about all aspects of life. So, posters are a good medium to use as illustration or for expositions during the coming 'hundred years' commemoration. Therefore, it is necessary to set up a campaign of inventorying and restauration of these posters, kept all over the country

Meteen na de wapenstilstand. Eindelijk verlost van de Duitse affiches. De Belgische affiches worden er des te interessanter door.

